

innhold

Krangler om klima

Direktøren i det statseide selskapet SIVA tror ikke på menneskeskapte klimaendringer. Og Regjeringen synes det er greit.

Side 4

Legger på røret

De små bergpipeharene varsler varmere vær ved å dø. De er de første bestander av pattedyr som blir utryddet av klimaendringer.

Side 5

Slett budsjett

Natur & miljø Bulletin har spurt miljøorganisasjoner om statsbudsjettet. De er ikke fornøyde.

Side 6-7

Skogvern i sneglefart

Rune Aanderaa i SABIMA sier at neste års skogvernsatsing blir den laveste på flere år, og at det vil ta 174 år å nå miljøvernministerens mål.

Side 8

Mindre forurensning

Nylig viste bilprodusentene seg fra sin beste side under bilmessen i Paris.

Side 11

Velkommen til EU

(Foto: Scanpix)

EU-utvidelsen mot øst vil gi unionen enorme urørte naturressurser, noe det finnes lite av i Vest-Europa. Nye dyre- og plantearter, en femdobling av bjørnestammen og femtiåtte nye fuglearter vil havne innenfor EUs grenser. Men hvordan vil EU forvalte sin nye biologiske arv, som for eksempel den polske bisonen?

Side 3

Modifiserer snart

EU gir etter for presset. Snart oppheves tenkepausen unionen har pålagt seg selv før de tar stilling til om medlemslandene skal tillate import og utsetting av genmodifiserte organismer. Disse organismene som har flere navn enn kjæreste barn og verste fiende til sammen.

Manipulert mat eller skreddersydd avlinger. Tidsinnstilte bomber eller mirakelfrø. Eller rett og slett bare penge-maskiner.

Her hjemme på berget er vi naturligvis skeptiske. For sikkerhets skyld er vi så strenge som vi kan tillate oss å være uten å virke enfoldige. Og en nylig publisert norsk doktoravhandling maner oss til fortsatt å være skeptiske til genmodifisert mat.

En relativt ny undersøkelse om USAs første erfaringer med genmodifiserte avlinger, var også kjærkommen for skeptikerne. Åtte milliarder dollar tapt på tre år. Så mye for de penge-maskinene. Men så viser det seg at mye av tapet forklares med det ikke-eksisterende euro-peiske markedet. Et marked som åpner om kort tid.

Dermed får etter all sannsynlighet pengemaskinen rev i seilene. Eller bensin på bålet. Europa for Monsanto's føtter.

Av en eller annen grunn er vi ikke sjokkerte. Det vil heller ikke sjokkere hvis Norge om litt følger etter når EU lempet på sitt såkalte moratorium som foreløpig har holdt genmodifiserte avlinger ute av i hvert fall sju EU-land. Ønsket om å tjene penger har ikke tradisjon for å måtte vike for miljø og helse her i landet heller.

Og noen forbereder seg. Som troll av eske dukker en nyansatt bioteknolog opp i miljøstiftelsen Bellona. Tett fulgt av en bioteknologisk hovedsponsor. Eller var det omvendt?

Panteordning gir øl-krise

Danskenes nye pantesystem er i ferd med å skremme utenlandske ølmerker ut av markedet.

Etter bare 14 dager med nytt pantesystem kunne danskene allerede merke at antallet ølmerker i butikkhyllene skrumpet inn. En øl- og vinforhandler for-teller til avisen Information at 15 av 100 importerte ølmerker allerede er ryddet bort.

- Ukjente ølmerker blir nå så dyre at jeg ikke kan selge dem,

og dermed forsvinner mange morsomme og spennende øltyper, sier forhandleren.

Krisen skyldes at den nye panteordningen krever et påtrykket returmerke. Og det viser seg at selv ikke det danske ølmarkedet er stort nok til at utenlandske bryggerier vil lage egne etiketter for danskene. Løsning-

en blir klistremerker som importøren selv klistrer på. Merkene skal fortelle at alle forhandlere må ta flasken i retur, men importøren mener klistremerkeordningen i tillegg til en innsamlingsavgift på 13 øre blir for dyrt.

Skal bli best på økologisk landbruk

Bøndene i Nord-Trøndelag vil nå ta et krafttak for å produsere økomat.

Trøndelagsfylkene skal være ledende i landet på økologisk landbruk. Det er slått fast i en handlingsplan fram til 2005.

Landbruksdirektør Bjarne Haug i Nord-Trøndelag mener at alt nå er lagt til rette for en omstilling til mer økologisk drift rent politisk.

- Nå må vi bare komme over terskelen. Bøndene må bli opp-tatt av økologisk landbruk. Jeg har allerede i dag inntrykk av at mange som legger om opplever driften som mer spennende, sier Haug til Trønderavisa.

Han innrømmer at han er misunnelig på hvor langt utviklingen innen økologisk landbruk har kommet i Sør-Trøndelag. Det skyldes hovedsakelig Melhus kommune, som regnes som ledende i landet. På grunn av dette er allerede i dag cirka åtte prosent av jordbruksarealet økologisk dyrket. I Nord-Trøndelag er tallet i beste fall oppe i tre prosent.

Ny-fornybar energi lønnsomt

To tredeler av europeiske energiselskap sier ny fornybar energi bare kan bli lønnsomt med statlig støtte. De viser lite initiativ selv på dette området.

Dette viser rapporten "Movers and Shapers" utført av PricewaterhouseCoopers. Toppledere i 118 energiselskap i EU, Norge, Tsjekkia, Ungarn, Polen og Sveits er med i undersøkelsen. Den manglede interessen for ny fornybar energi henger trolig sammen med generelt dårlig miljøbevissthet.

- Til tross for økt etter-spørsel og interesse blant forbrukerne, er mange energiselskap trege med å iverksette grønne strategier, sier Anthony Browne, partner i PricewaterhouseCoopers til Teknisk Ukeblad.

Bjørn, bison og gaupe inn i EU

En kommende EU-utvidelse vil tilføre unionen store uberørte naturområder. Nye dyre- og plantearter vil komme til, og antallet bjørner vil bli femdoblet. Øst-Europa er langt ifra bare ødelagt natur.

JENS P. TOLDNÆS
Natur & Miljø Bulletin

Uansett hva Irland lander på etter helgens avstemning om Nice-traktaten, vil EU vokse i årene som kommer. En utvidelse av unionen med åtte sentral- og østeuropeiske land vil gi EU en rekke nye dyre- og plantearter, og verdifulle naturområder innenfor sine grenser. Antallet brunbjørner vil bli femdoblet. Polsk bison, gauper, ulv og, ifølge organisasjonen Birdlife International, 58 nye fuglearter vil bli en ytterligere berikelse av naturen i EU.

Men omstilling til større gårder i landbruket, veiprosjekter, utretting av elver til transport og turistprosjekter har fått mange til å spørre seg i hvilken grad EU er et egnet redskap til å beskytte disse verdiene

BEDRE ENN SITT RYKTE

Hvis utviklingen fortsetter, kan utvidelsen i verste fall ødelegge mangfoldet av dyr og planter i Sentral- og Øst-Europa, sier utvidelses-koodinator i World Wildlife Fund, Andreas Beermann, til den danske avisen Information.

De østeuropeiske landene har ofte vært forbundet med store miljøproblemer som en følge av adskillige tiår bak jernteppet. Dette stemmer bare delvis. Riktignok har tung industri og fravær av miljøstandarder øde-

Ville du gjettest at dette var i Polen? Øst-Europa har mye både vakker og urørt natur.

lagt mange områder, men mesteparten av naturen er likevel intakt. I Vest-Europa er situasjonen annerledes. Her har man hugget, dyrket opp, drenert og industrialisert landskapet i et langt større tempo de siste hundre år, og med unntak av enkelte fjellområder, fremstår nærmest ingenting som urørt.

PRIS: 900 MILLIARDER

De åtte øst-europeiske kandidatlandene er nå kommet så langt i søkerprosessen at miljøforhandlingene med EU i praksis er unnagjort. Frem til 2004, når de formodentlig blir tatt opp i unionen, skal miljøpolitikken gjennomføres med en samlet prislapp på om lag 900

milliarder norske kroner. Dette beløpet betales av søkerlandene selv, men EU bidrar med deler av pengene. Samtidig blir EU kritisert fordi det er komplisert å søke støtte til miljøprosjekter, samtidig som EU ikke legger nok vekt på lokale tiltak.

EU sier to fullstendige motstridende ting. På den ene siden er all retorikken rettet mot bærekraft og miljøvern. På den andre siden er hele utvidelsesprosessen utrolig sentralisert og det er umulig å få penger til små prosjekter. Folk blir skuffet og det er vanskelig å mobilisere dem igjen, sier den ungarske sosiologen Gusztav Nemes.

EU forsøker i øyeblikket å finne penger i budsjettet til de

EU – ikke tema i Naturvernforbundet

Naturvernforbundet sa nei til EU i 1991. Siden har ikke spørsmålet blitt diskutert.

— Jeg ser ikke noen grunn til at leder eller generalsekretær skal invitere til en noen ny EU-debatt nå. Hvis EU blir satt den politiske dagsordenen igjen må, vi heller ta debatten, sier leder i Naturvernforbundet, Erik Solheim, som mener det var lurt å si nei i 91.

— En lunken organisasjon hadde tapt i begge ender.

Han mener likevel EU-tilhengere bør være med i NNV på grunn av de ni sakene de er enig i - ikke den ene de er uenig i og at de også bør melde seg inn fordi NNV tar debatten når det blir aktuelt.

nye landene gjennom prosjektet Natura 2000. Dette miljøprogrammet har som mål å frede en rekke naturområder innefor unionen. I den forbindelse henvender EU seg til miljøorganisasjonene for å få hjelp til å øve press lokalt.

— Alle fiendene av Natura 2000 og andre miljøprogram vil dukke opp igjen i forbindelse med utvidelsen og spørre hvorfor EU skal ta seg av småfugler. Derfor er det viktig at miljøorganisasjoner og EU-kommisjonen samarbeider slik at vi kan legge press på de nye medlemsstatenes ministre og parlamentarikere, sier Jean Francois Verstrynge, underdirektør i EU-kommisjonens generaldirektorat for miljø.

Behovet for beskyttelse av EUs nye naturrikdommer kommer klart fram i en nylig utgitt statistikk fra Birdlife International: 94 prosent av skogområdene for sjeldne fugler i de nye medlemslandene er fullstendig uten vern.

Klimadebatt tilbake til start

Direktøren i det statseide selskapet SIVA tror ikke på menneskeskapte klimaendringer. Og Regjeringen synes det er greit at lederen av et statlig selskap som sysler med næringsutvikling, mener hva han vil om klimakonsekvenser av forurensning.

JORUNN GRAN
Natur & Miljø Bulletin

Direktør i Harald Kjelstad SIVA - selskapet for industrivekst, skrev 13. september en kronikk i Adresseavisen. Temaet var manipulering av informasjon. Eksemplet var menneskeskapte klimaendringer. Sånt får temperaturen til å stige i mange kretser.

— IKKE REGJERINGENS POLITIKK

Kjelstad beskriver håndteringen av klimapolitikken med uttrykk som "ubegripelig", "manipulering" og "forståsegpåere".

— Dersom dette synet danner grunnlaget for SIVAs forvaltning av statlige næringsparker, er det vanskelig å se hvordan sentrale klimapolitiske målsettinger skal kunne nås, sier stortingsrepresentant Ingvild Vaggen Malvik (SV) i en formell henvendelse til statsråden i Nærings- og handelsdepartementet.

Statsråd Ansgar Gabrielsen svarer med å henvise til at regjeringens klimapolitikk er nedfelt i to stortingsmeldinger som blant annet presenterer tiltak og virkemidler innenfor klimaarbeidet. Gabrielsen kommenterer Harald Kjelstads skepsis til menneskeskapte klimaendringer slik:

— Uttalelsene fra SIVA-direktør Harald Kjelstad i en avis-artikkel, kan selvsagt ikke tolkes som et uttrykk for Regjeringens klimapolitikk.

Kronikkforfatteren selv sier til Natur & miljø Bulletin at han ikke avviser muligheten for at det finnes menneskeskapte klimaendringer. Han mener også at SV-representant Malvik har mistolket meningene hans, og i en ny kronikk sier han at det er nedslående når responsen på et innlegg kommer i form av et personpreget angrep.

— Jeg forlanger kun ærlighet og bredde i informasjonen, ellers blir det manipulering, sier Kjelstad.

— TRAGISK

Leder Ottar Michelsen i Naturvernforbundet i Sør-Trøndelag har svart på SIVA-direktørens opprinnelige utspill i Adresseavisen.

— Det er svært oppsiktsvekkende og sjokkerende at personer som er så tett knyttet opp til Nærings- og handelsdepartementet direkte avviser muligheten for at det finnes menneskeskapte klimaendringer. Utover dette synes jeg at det er tragisk på vegne av virksomhetene de

skal initiere. Virksomhetene risikerer å bli akterutseilt når det gjelder fokus på klima-spørsmål, sier Michelsen.

— Jeg kjenner ikke Michelsens motivasjoner for å gå ut med slike feiltolkninger, er Kjelstads kommentar til Ottar Michelsen.

Michelsen og Naturvernforbundet er fornøyd med at Gabrielsen i denne saken fastslår at regjeringens klimapolitikk står ved lag.

— Det skulle da også bare mangle, sier Ottar Michelsen.

Pesticider på resept

30 prosent av de danske brønnene har for høyt innhold av pesticider. Miljøpolitiker Jørn Jespersen (SF) krever nå en plan for utfasing av pesticider. Han vil at planen skal inkludere en ordning med spesialtillatelse for bruk, og vil gjenopprette det såkalte vannfondet for å hjelpe huseiere med forurenset drøkkvann, melder Politiken. Også andre politikere tar til orde for at myndighetene må undersøke om pesticider brukes uten grunn og på feil måte.

Ifølge opposisjonens miljøpolitikere tar ikke miljøvern-

— Vi skulle imidlertid kan-ske ønsket at statsråden også ville kommentere SIVA sin rolle i dette. SIVA skal tross alt være et redskap for Nærings- og handelsdepartementet.

— Jeg tviler sterkt på om departementet er så interessert i kronikkøren og privatpersonen Harald Kjelstad at de ønsker utdyping av mine meninger, sier Kjelstad, og han påpeker at miljøteknologi, fornybare ressurser og energisparing preger SIVAs arbeid.

minister Hans Christian Schmidt (V) tungt nok på vannforurensningen. Dette til tross for at Schmidt har lovet en granskning av omfanget av pesticid-forurensning i vannkildene.

Danskene frykter nå at pesticid-problemet også kan gjelde andre vannkilder enn de private brønnene. Ingeniørfirmaet Niras har avdekket av pesticidet BAM blir brukt på tre av fire danske gårder. Det er dette ugressmiddelet som oftest gir problemer i vannverkene.

Adressavisen, 13. september: "Også i historisk tid har klimaendringene vært store. For 1000 år siden var det ikke isbreer i Norge, det har vært varmere i Trøndelag, det har vært flommer i Europa. Den vakre norske sommeren vi har bak oss var nok ikke menneskeskapt, ingen skal manipulere meg til å tro det". SIVA-direktør Harald Kjelstad til adressavisen.

Varme pipeharer piper ikke lenger

De små bergpipeharene på USAs vestkyst varslar varmere vær ved simpelthen å dø. Trolig er dette de første pattedyrene som forsvinner i stor skala på grunn av klimaendringer.

JENS P. TOLDNÆS
Natur & Miljø Bulletin

Bergpipeharer (*Ochtona princeps*) er følsomme for temperaturendringer. De små, plystrende haredyrene som blant annet lever i Nord-Amerika, dør hvis kroppstemperaturene deres stiger med om lag én grad. Det er ikke nødvendigvis noen fordel på en klode som preges av det de fleste mener er menneskeskapte klimaendringer. Nå forsvinner hele populasjoner av de små dyrene nærmest over natten.

FORSVINNER ETTER 11 000 ÅR

— Dette er et av de første eksemplene på at pattedyr viser

vidtrekkende respons på klimaendringer, sier Erik Beever i US Geological Survey i Oregon.

Beever har gjort den største undersøkelsen av pipeharer på femti år. Deler av undersøkelsen er referert i siste nummer av bladet New Scientist.

— Vi har en tendens til å tro at slike forandringer skjer gjennom århundrer eller årtusener, men undersøkelsen viser at disse populasjonene dør ut i løpet av tiår, sier Beever.

Livet som pipehare består, foruten spising, forplantning og piping, mye av å fyke inn og ut av små huler. Dette gjør de for ikke å være for lenge i solen. Slik regulerer de kroppstemperaturen som er så sårbar for foran-

dringer. Sårbarheten hindrer også dyrene i å dra langt hjemmefra. I stedet dannes det såkalte under-populasjoner i isolerte områder. I Nevada og det østlige Oregon har disse pipeharebestandene eksistert siden de ble drevet dit av en hetebølge for 11 000 år siden.

For å bekrefte sin hypotese om at disse isolerte pipeharegruppene forsvinner, har Beever undersøkt 25 populasjoner hvor bergpipeharer har vært observert de siste 75 årene. Hver populasjon omfattet lag 50 dyr. Beevers resultater, som vil bli presentert i Journal of Mammalogy i februar, viser at da den flerårige studien var unnagjort, var det bare 18 populasjoner igjen.

OVERRASKENDE

— Utryddelsesprosenten er overraskende høy, sier Donald Grayson ved University of Washington.

Grayson er en ledende ekspert innen artsutryddelse. Han påpeker at det er liten tvil om at klimaeffekter rammer mange dyrearter, men at det samtidig er viktig å skjønne at samtlige arter er svært forskjellige og følgelig reagerer de ulikt på endringene.

— Skal vi forstå hvordan klimaendringer påvirker pattedyr, må vi undersøke dem art for art, sier han.

Bergpipeharer dør hvis det bare blir ørlite grunn varmere.

... og elgen klarer heller ikke varm vinter

Varmere vintre er luksus for hjort og rådyr. For villreinen kan det være positivt, men elgen må ha det kaldt.

— Vi har dårlige kunnskaper om hvilken effekt klimaendringene har på de forskjellige pattedyrene i Norge. Men at de har effekt er hevet over enhver tvil, sier Atle Mysterud ved Biologisk institutt på Universitetet i Oslo.

For arter som hjort og rådyr vil mildere vintre sannsynligvis

være gunstig. Disse artene er i den nordlige grensen for sin utbredelse, og vil trolig bli flere, først og fremst som et resultat av mindre snø.

For villreinen er ikke saken like enkel, ifølge Mysterud.

— Mildere klima kan riktignok være gunstig for reinen. Det gir mer nedbør, og i fjellet vil

dette komme som snø i vinterhalvåret. Mer snø fører igjen til flere snøleier i høyfjellet sommerstid, noe som kan gi reinen bedre tilgang på friskt sommerbeite. Men hvis mer snø samtidig gjør vinterbeite vanskeligere tilgjengelig, har reinen et problem i og med at det er vinteren som er flaskehalsen for reiens overlevelse. Dette kan med andre ord slå begge veier, og foreløpig vet vi for lite på dette området, sier han.

Elgen kan slite tungt gjennom en lang norsk vinter. Like-

vel har denne arten stor suksess i Norge, og elgen vil neppe profitte på at det blir vesentlig mildere. Norges nasjonaldyr har pels, fett og klauver til å takle vinteren og får rett og slett problemer hvis det blir for mildt.

— Vi vet at elgen får vanskeligheter når det blir varmere enn fem grader om vinteren, sier elgforsker Erling Johan Solberg ved Norsk institutt for naturforskning.

Vi har spurt sju miljøorganisasjoner - og har fått like mange meninger om årets forslag til statsbudsjett.

Blandet syn på statsbudsjettet

— Slett ikke verst

— Sterke og meget positive signaler i bistandsbudsjettet, mener Lars Løvold (bildet) i Regnskogsfondet.

Mest positivt:

— Bevaring av det biologiske mangfoldet og forsvaret av urfolks rettigheter er gjort til et prioritert satsningsområde i Bistandsbudsjettet. Det understrekes i flere sammenhenger hvor viktig det er å bevare regnskogen, og dette settes i sammenheng med de norske forpliktelsene etter Johannesburg-konferansen. Dette er nye, sterke og meget positive signaler.

Mest negativt:

— Den øremerkede bevilgningen til bistand gjennom frivillige organisasjoner er bare økt med vel to prosent, fra 940 til 960 millioner. Dette tilsvarer ikke engang indeksregulering. Samtidig er enda flere oppgaver lagt inn i denne posten. Det betyr at Norad kan vike tilbake for å gjøre det som skal til for at bevilgningene faktisk avspeiler en reell prioritering av miljø og urfolk.

Hva betyr dette for Regnskogsfondet?

— Vi forventer at arbeidet for å bevare regnskogens biologiske mangfold og forsvare regnskogsbeboernes rettigheter vil få et skikkelig gjennombrudd med dette budsjettet. I tillegg til at regjeringen selv setter regnskogsbevaring i sammenheng med forsvaret for skogsfolks rettigheter, er det et overordnet mål fra Johannesburg å få til en betydelig reduksjon i utryddelsen av arter innen 2010. Da er regnskogsbevaring det mest effektive tiltaket.

Vern i det fjerne?

Morten Ree i Norsk Ornitologisk Forening (NOF) er ikke imponert over at det tar 174 år å nå regjeringens eget mål om skogvern.

Mest positivt:

— Flere miljøskadelige subsidier til skogbruket fjernes. Statsstøtten til bygging av skogsbilveier har ført til mange svært uheldige inngrep og stort tap av biologisk mangfold i områder som ellers ikke ville blitt berørt. Det er i tillegg positivt at støtte til nyplanting, og dermed især introduksjon av fremmede treslag, stanses. NOF er også glad for at statsbudsjettet signaliserer at vern av viktige naturområder skal styrkes, og vi har forventninger om at en slagkraftig og seriøs artsdatabank omsider vil bli etablert i 2003.

Mest negativt:

— Statsråden har sagt han vil fokusere på vern av skog, men den såkalte "satsningen" for 2003 vil stort sett gå med til å dekke opp det som allerede er vernet i 2002. Neste år tegner faktisk til å bli det dårligste året for skogvern på lenge. Med dagens takt vil det i følge SABIMA ta 174 år å nå departementets eget mål på 4,6 prosent vernet skogareal. Også på andre områder, som for eksempel internasjonal miljøbistand, er avstanden mellom fagre løfter og faktisk satsning for stor.

Hva betyr budsjette for NOF?

— Det er positivt at departementet viderefører driftsstøtten til de frivillige organisasjonene, selv om man kunne ønske seg en større økning. Støtten gjør det mulig for NOF å opprettholde en sentral administrasjon. Administrasjonen koordinerer - og får mye ut av - NOFs store nettverk av frivillige og ivrige feltornitologer, og er dessuten en vaktbikkje i det offentlige Norge. Og statsbudsjettets realiteter viser at NOF og de andre miljøorganisasjonene bare må øke trykket for å få regjeringen til å følge opp sine ambisjoner, også når de er ikledt busserull.

Sulteforing av kollektivtrafikk

— Regjeringen tvinger miljøbevegelsen til å gå i tog for toget, mener Elin Lerum Boasson (bildet) i Natur og Ungdom.

Mest positivt:

— Det er alltid fint å trøste seg med å tenke på at det kunne vært verre. For eksempel ble ingen miljøavgifter kuttet, og sånt er vi jo ikke bortskjemt med. Det er fint at det kuttes i subsidiene til den mest miljøfiendlige skogsdriften. 60 millioner ekstra til å lage bussfiler og busskur er en liten trøst når jernbanen og lokal kollektivtrafikk sultefores.

Mest negativt:

— Hvorfor bekymrer regjeringen seg voldsomt for millionene som kan presse opp tempo i norsk økonomi når det gjelder bevilgninger til skole og utdanning, mens oljeindustrien får investere 70 milliarder uten at noen prøver å hindre dem? Regjeringen holder ikke sine lovnader for verken kollektivtrafikken eller ny fornybar energi. Økte bevilgninger til atomreaktoren i Halden er en stygg skamplott i budsjettet.

Hva betyr budsjettet for NU?

— At det er ingen grunn til å legge seg på latsiden.

Mest skryt får regjeringen for bistandsbudsjett og for forslaget om å fjerne miljøskadelige subsidier i skogbruket. Mest kjeft får de for fortsatt hard satsing på fossil energi og kollektivtrafikk.

— Jommen sa jeg "annerledeslandet"!

Andrew Kroghlund i Blekkulfs Miljødetektiver ønsker seg kort og godt mer økonomisk støtte til miljøarbeidet blant barn.

Mest positivt:

— Positivt at barskogsvernet kryper oppover og at miljøfiendtlige subsidier i skogbruket fjernes.

Mest negativt:

— Først og fremst at jernbanssektoren i Norge fortsatt lever på sultegrensa. Resultatet betyr fortsatt dårlig sikkerhet, dårlig punktlighet, sene tog og et uprofesjonelt NSB-system som ikke leverer. I tillegg må nevnes en særdeles lite visjonær satsning på miljøvennlig energi. Ønsker ikke Norge å være innovator? Jommen sa jeg "annerledeslandet"!

Hva betyr budsjettet for dere?

— Punktene ovenfor berører ikke oss direkte, bortsett fra at NSB fortsatt ikke kan satse 100 prosent på Blekkulf-kupé på sine fjerntog og Signaturtog. Men at ikke det offentlige vil satse på å være entreprenører sammen med oss i Blekkulfs Miljødetektiver, og på den måten pløye større økonomiske ressurser inn i vårt forebyggende arbeid, er en sak som mer angår hele det politiske miljøet og deres manglende evne til å se 30 år fram i tid.

— Veldig svakt

33 ganger mer til fossil energi enn til fornybar, imponerer ikke Arild Hermstad (bildet) i Fremtiden i våre hender.

Mest positivt:

— At det legges opp til en reell økning av bistanden, er positivt. En viss nedgang i miljøskadelige subsidier til skogbruket er vi også glade for. Dessuten er det positivt at det åpnes for større fradragsmulighet for gaver til frivillige organisasjoner.

Mest negativt:

— Staten investerer 33 ganger så mye i fossil energi som i ny fornybar energi. Det er veldig svakt at den ambisiøse klimaretorikken ikke følges opp i praktisk politikk. At budsjettet legger opp til en vekst i privat sektor på 3,4 prosent, er heller ikke av det gode. Vi savner også et løft som monner på miljøsidene, ikke bare til fornybar energi men også til å styrke blant annet arbeidet for å verne biologisk mangfold.

Hva betyr budsjettet for Fremtiden i våre hender?

— Vi ser at vårt press kan ha vært med på å bidra i positiv retning på noen felt, blant annet når det gjelder økt bistand. Likevel, vi og andre organisasjoner må fortsette vår langsiktige kamp.

Absolutt ingenting!

Kristen Ulstein i Miljøheimevernet klarer ikke å finne noe positivt i regjeringens budsjettforslag.

Mest positivt:

— Vi kan si det samme om dette budsjettet, som vi sa om toppmøtet i Johannesburg: Det viktigste vi kan oppnå er å unngå et altfor stort tilbakeskritt. Da ser jeg på makro-økonomiske rammevilkår, teksten i proposisjonen, og de muligheter og begrensninger som ligger i behandlingen i Stortinget. Vi skulle så gjerne hatt en liten overraskelse, noe vi kunne skryte uhemmet av, men så langt har vi ikke funnet det.

Mest negativt:

— På miljøområdet er det solid og velprøvd - "business as usual", om du vil. Budsjettet er forferdelig vanskelig å kommentere fordi det mangler knagger å henge hatten på. Jeg ser ingen store grep med sikte på å bringe oss nærmere en løsning på våre tre alvorligste miljøutfordringer: Klima, biologisk mangfold og kjemikalier. Det mest negative er selvsagt at vi igjen bevilger oss økt privat forbruk.

Hva betyr budsjettet for Miljøheimevernet?

— Vi skal jobbe for en handlingsendring som gir mindre forbruk av råvarer, mindre avfall og mindre forbruk av energi og miljøskadelige stoffer. Men vi skulle nok ønske oss mer dra-hjelp fra myndighetene.

Budsjettet egger Solheim

Leder i Norges Naturvernforbund, Erik Solheim (bildet) er den eneste som setter opp regjeringens kollektivsatsing under "Mest positivt".

Mest positivt:

— Noe økning i midlene til kollektivtrafikk er tegn til et trendskifte, men vi venter på taktskiftet. Viktig er også penger til vårt langvarige krav om miljøgiftopprydding her hjemme, og vårt ferske krav om å gjøre det samme i u-land. Nye regler for skogavgiften og tilskuddskutt vil dempe presset på skogsnaturen.

Mest negativt:

— Fortsatt ligger Norges miljømål langt foran gjennomføringsevnen. Den nyskapende innsatsen for klima og bærekraft står ikke i forhold til Norges abnorme fossilinntekter. Den halsløse forbruksveksten spiser av framtiden.

Hva betyr budsjettet for Norges Naturvernforbund?

— Statsbudsjettet egger Norges Naturvernforbund til forsterket innsats.

—Det tar 174 år å nå Brendes mål

— Miljøvernminister Børge Brende sier han satser på skogvern, men skogvernsatsingen i 2003 blir den laveste på flere år, sier Rune Aanderaa i Samarbeidsrådet for biologisk mangfold.

Rune Aanderaa i SABIMA er kritisk til Børge Brende.

TONE MIKALSEN
Natur & Miljø Bulletin

Økt barskogvern og omlegging av skogpolitikken er viktig for å sikre det biologiske mangfoldet i skog, ifølge regjeringen. Men regjeringens glad-melding om å styrke barskogvernet med 40 millioner kroner i 2003, slik at den samlede bevilgningen øker til 110 millioner kroner, er ingen glad melding, skal vi tro Rune Aanderaa i Samarbeidsrådet for biologisk mangfold (SABIMA).

— Dette er penger Brende skal bruke til å gjøre opp for skogen som ble vernet i fjor og året før. Han har ikke penger til å verne skog i 2003, sier den daglige lederen av SABIMA.

MÅ SELGE EIENDOMMER

Den eneste posten Brende kan hente midler fra til vern av nye områder i 2003, er Jordfondet.

— Dette forutsetter at Jordfondet får solgt eiendommer.

Regjeringen nærmest selger skinnen før bjørnen er skutt, sier Aanderaa.

Eiendommene vil trolig ikke gi mer enn 20 millioner kroner.

— Pengene tilsvarer 15 kvadratkilometer vern årlig. Med dette tempoet tar det 174 år å nå Brendes mål om vern av 4,6 prosent av skogen. Settes dette opp mot tidligere års verneomfang, er det en katastrofalt dårlig satsing, mener han.

FORVENTNINGER

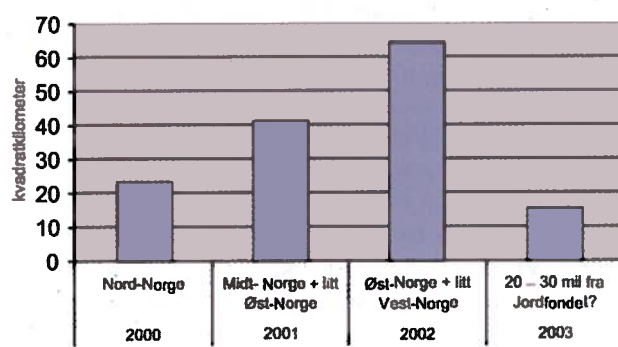
Norge vernet 25 km² skog i 2000, 45 km² i 2001 og 70 km² i 2002.

— Opptappingen av vern i 2002 skal Brende ha skryt for, og det er det som skaper forventninger når han påberoper seg å trappe opp vernet ytterligere. For å fortsette opptappingen måtte vi minst ha vernet 100 km² i 2003.

Økt barskogvern og omlegging av skogpolitikken er viktig for å sikre det biologiske mangfoldet i skog, ifølge regjeringen. (Foto: Jorunn Gran)

Skogvern i Norge

Norge vernet 25 kvadratkilometer skog i 2000, 45 kvadratkilometer i 2001 og 70 kvadratkilometer i 2002. Neste år er skogvernet avhengig av penger fra Jordfondet, ifølge SABIMA.

Grafikk: SABIMA

Froskejakt i Iran forbudt

Myndighetene i Iran har grepet inn etter at hundrevis av innbyggere nord i landet la ut på froskejakt. Jakten på frosker var jakten på lettjente penger, og franske froskelårgourmeter var reisesens ende for jaktutbyttet.

Via tyrkiske oppkjøpere kunne iranerne tjene opptil seks kroner kiloen for den grønne, spretne fangsten. Men dette ville altså ikke myndighetene ha noe av.

-10 mill. ekstra ikke nok

Regjeringen vil forenkle regelverket for støtte til de frivillige barne- og ungdomsorganisasjonene. Natur og Ungdom mener statsråd Laila Dāvøy blander tallene når hun sier at organisasjonene ikke kommer til å tape på den nye ordningen.

JORUNN GRAN
Natur & Miljø Bulletin

Regjeringens budjettforslag annonserer en ekstra overføring på 10 millioner kroner til barne- og ungdomsorganisasjonene, og Barne- og familiedepartementet sier at de ønsker å gi organisasjonene bedre og stabile økonomiske betingelser. Men den nye beregningen av støtte til barne- og ungdomsorganisasjonene oppleves ikke som en forbedring hos alle organisasjonene. Regelverket er ment å dreie grunnlaget for støtte over til å belønne høye medlemstall, og dette vil ramme organisasjoner som har fått viktig støtte til aktiviteter hardt.

- TAPER 430 000

For miljøorganisasjonen Natur og Ungdom føles ikke departementets nye strategi som en hjelp til bedre økonomiske betingelser.

— Natur og Ungdom ligger nå an til å tape 36 prosent av statsstøtten over tre år. Dette tapet utgjør 430 000 kroner, og dette skjer til tross for at departementet har lagt 10 millioner kroner ekstra i den totale potten til fordeling mellom organisasjonene, var Natur og Ungdoms melding ut etter at budjettforslaget var klart.

- VIL HJELPE

Statsråd Dāvøy sier imidlertid at hun har lovet organisasjonene å gjøre noe overfor de som kommer dårlig ut når beregningsreglene blir endret.

Natur og Ungdom opplever ikke departementets nye strategi som en hjelp til bedre økonomiske betingelser.

— Hvis Stortinget sier ja til at vi overfører 10 millioner ekstra i neste års budsjett, kommer ingen til å tape. Vi har også sagt at vi kommer til å bruke fjorårets grunnlag når vi beregner neste år, vi ønsker ikke at organisasjonene skal komme i en skvis her, sier Laila Dāvøy.

— Vi kan ikke skjønne at det å legge 10 nye millioner i pot-

ten kan være nok til å gi tilbake til Natur og Ungdom det vi taper på den nye ordningen. Barne- og ungdomsorganisasjonene måtte fått over 20 millioner ekstra for å unngå tap, sier daglig leder Martin Dahlin.

Dahlin mener at Barne- og familiedepartementet har fått mer motstand enn forventet mot det nye regelverket, og at 10

millioner ekstra i potten og et løfte om å bruke fjorårets regelverk ved fordeling av støtte i 2003, vil føre til at det går enklere å innføre det nye regelverket i 2004. Et regelverk som Natur og Ungdom kaller organisasjonsfiendtlig.

Nå får vindusruta miljøgebyr

Den nye vindusruta di blir snart litt dyrere. For et miljøgebyr er like om hjørnet.

TONE MIKALSEN
Natur & Miljø Bulletin

Daglig leder i Ruteretur AS, Barbro Sørliid Engh bekrefter at innsamling av PCB-vinduer skal finansieres gjennom miljøgebyr etter 2003, og da må du betale for at gamle vindusruter blir forsvarlig behandlet.

12 millioner er satt av til innsamling av PCB-vinduer i 2003,

men bransjen mener at et statlig tilskudd ikke er nok til finansiere retursystemet. Derfor er innsamlere avhengig av at miljøgebyret er kjøpt på plass.

— Miljøgebyret vil ikke bli høyt, det vil trolig tilsvare under én prosent av prisen på en vindusrute, sier Sørliid Engh.

Hun berømmer staten for at også de er med på å bidra til retursystemet i startfasen. En del

av tilskuddet i 2002 har gått til å støtte en kampanje i regi av Norsk Renholdsverksforening for subsidiert innlevering av PCB-ruter.

Resten har gått til et retursystem for PCB-holdige isolerglassruter som bransjen har forpliktet seg til å opprette, etter avtale inngått mellom Miljøverndepartementet og bransjen.

All bruk av PCB ble forbudt i Norge i 1980. PCB er en av de farligstemiljøgiftene som finnes, og det nasjonale målet er at alle utslipp av PCB skal stanses innen 2005.

Avtalen i boks - venter på Russland

Partene i FNs klimakonvensjon er blitt enige om innholdet i Kyotoprotokollen. Nå gjenstår to forhandlingsmøter i "venteboksen" før alvoret setter inn.

186 medlemsland møtes til klimakonferanse i New Dehli i India 23. oktober. Ingen vil spå om innholdet i konferansen. Men en rundebordskonferanse for konvensjonslandenes ministre står på plakataen, og det er sannsynlig at vertslandet India tar sikte på en felles deklarasjon som kan sette Dehli-møtet på kartet. Dessuten kommer ganske mange til å snakke med hverandre i korridorene under konferansen.

- TRER I KRAFT

Klimakonvensjonen er selve rammeavtalen som slår fast at de industrialiserte landene må redusere utslipp av klima-ødeleggende gasser. I Kyotoprotokollen har deltakerlandene forhandlet fram tallfestede forpliktelser om utslippsreduksjon.

Nå som reglene for gjennomfø-

JORUNN GRAN
Natur & Miljø Bulletin

ringen av Kyotoprotokollen er på plass, gjenstår det å oppfylle det vedtatte kravet som stilles for at avtalen om rapportering og sanksjoner trer i kraft: Mynighetene i minst 55 land som sto for minst 55 prosent av industrilandenes CO₂-utslipp i 1990, må godkjenne avtalen. Og alle er nå sikre på at dette målet vil bli nådd idet Russland slutter seg til avtalen.

— Det er siden forrige parts-møte i klimakonvensjonen (Marrakesh 2001) blitt klart at avtalen kommer til å tre i kraft, den russiske presidenten Putin har gjentatte ganger sagt at landet kommer til å slutte seg til avtalen, sier direktør Pål Prestrud i Cicero - Senter for klimaforskning.

U-LAND OG FRAMTIDEN

To partsmøter i FNs klimakonvensjon er planlagt før Kyotoprotokollens regelverk begynner å virke. Nasjonale rapporteringsrutiner og utviklingslandenes mulighet for å få tilgang til miljøvennlig teknologi, er blant utfordringene delegater fra de 186 medlemslandene i klimakonvensjonen står overfor. Dessuten begynner mange nå å spørre seg hva som skal skje etter at Kyoto-perioden utløper i 2012, selv om dette ikke står på forhandlingsagendaen.

Følg med på klimaforhandlingene:

www.cicero.uio.no
www.unfccc.int

EU-utvidelse med nødbrems

Helsefarlig kjøtt og illegal innvandring er blant truslene som har fått EU-kommisjonen til å legge inn en nødbrems ved anbefalingen av nye søkerland.

Nødbremsen skal være en rett til å suspendere de nye landenes rett til å delta i blant annet miljøpolitisk og landbrukspolitisk arbeid. Da Sverige, Finland og Østerrike ble EU-medlemmer ble en sikkerhetsklausul lagt inn på det økonomiske området i ett år. Men for de nye landene ligger klausulen an til å omfatte hele EU-politikken uten ett års begrensning når utvidelsen etter planen blir til virkelighet i København i desember, ifølge avisa Information.

Estland, Kypros, Latvia, Litauen, Malta, Polen, Slovakia, Slovenia, Tsjekkia og Ungarn forhandler om å bli nye EU-medlemmer. Romania og Bulgaria blir foreløpig omtalt som mindre aktuelle ettermeldere.

Du kan følge med i prosessen på www.europa.eu.int. En spesiell seksjon gir deg informasjon om EU-utvidelsen, hvis du klikker på 'enlargement'.

RIMELIG STROM FAR DU FRA:

SALTEN KRAFTSAMBAND
www.sks.no • 75 40 22 50

ØYGARDEN KOMMUNE
TE: Øygarden 56 38 20 00
Faks: 56 38 20 50
5330 T.JELDSTØ

Annonser i
N&M Bulletin!

Ring HS Media
på telefon: 62 94 10 30

Bush-dokumenter fram i lyset

Bush-administrasjonen har gått med på å frigi dokumentasjon omkring avgjørelsen om å senke kravene til utslipp fra gamle kullkraftverk. Det amerikanske forurensningstilsynet (EPA) og energidepartementet har gått med på å overlate dokumentasjonen til granskere.

Bush planla å la eldre installasjoner og raffinier slippe lettere unna forurensningskravene, slik at de kunne modernisere og utvide uten å investere i dyrt rensesutstyr.

Miljøvernere mistenker at Bush-administrasjonens vilje til å lempa på miljøkravene overfor

kraftverkene henger sammen med valgkamp-bidrag fra industrien, kraftverkene hevder imidlertid at avgjørelsen om å lempa på kravene er basert på offentlige høringer i hos blant annet det amerikanske forurensningstilsynet, ifølge nyhetsbyrået Reuters.

Bilbransjen blir grønnere

Daimler Chrysler regner med at forbrenningsmotoren består i 30 år framover. Men selskapet har utviklet fem ulike bilmodeller med forskjellige hydrogen-teknologier siden 1994, og planlegger brenselcellebiler i 2004. Foto: Daimler Chrysler

Nylig viste bilprodusentene seg fra sin mest fordelaktige side under bilmessen i Paris. Men hvor mye tenker de miljø?

JORUNN GRAN
Natur & Miljø Bulletin

Reuters nyhetsbyrå har sammenfattet hva de ulike bilprodusentene har lovet Moder Jord i årene som kommer:

FORD

Ford har utviklet en spesielt drivstoffgjerrig motor sammen med Peugeot, men har droppet el-biler, blant annet etter fiaskoen med Think-prosjektet.

Produksjon av brenselcellebiler ligger langt fram i tid. Ford Escape kommer imidlertid i hybrid-utgave neste høst.

TOYOTA

Toyota ansees for å være eneren innenfor utvikling av miljøvennlig teknologi for biler.

Toyota og Honda ønsker begge å være først på markedet - og helst allerede i høst - med brenselcelledrevet personbil. Men de første modellene blir ikke allemannseie, og tidligst i 2010 kan vi forvente serieproduksjon.

RENAULT og NISSAN

Renault viste fram en hybrid-bil og en ren el-bil i Paris. Disse vil være i serieproduksjon i år.

Renault og Nissan har også gått sammen om et brenselcelleprogram, og Nissan sier nå at deres hydrogenbil kommer i 2005, mens Renault håper på 2010.

DAIMLERCHRYSLER

En milliard regner DaimlerChrysler med å ha brukt på brenselcelleteknologi fram til 2004.

Chrysler har også utviklet en natrium-bil som lagrer hydrogen i en natriumforbindelse.

Et begrenset antall brenselcellebusser er på trappene, og biler skal komme i 2004.

VOLKSWAGEN

Volkswagen er gode på drivstoffeffektivitet, og har til og med vist fram en bil som kan kjøre ti mil på én liter - men som ikke vil bli laget.

VW har laget en brenselcellebil, men selskapet tror ikke på slike biler på markedet for om 15 til 20 år. I stedet forsø-

ker de seg på mellomløsninger som syntetisk brensel og biomasse.

PEUGEOT CITROEN

Såkalte minihybrid-biler er planen hos denne leverandøren, men i Paris viste de også fram en vann-bil som lager hydrogen selv.

HONDA

Honda er eneren når det gjelder drivstoffreduksjon hos masseproduserte biler.

* Produsentene har hybridmodellene Insight og Civic, og planlegger å levere brenselcellebil snart.

BMW

BMW tror på hydrogendrevet forbrenningsmotor framfor elektrisk motor. De har utviklet en prototype, og satser på småskalaproduksjon innen fem år. Alt avhenger av hvorvidt nettverk av fyllestasjoner kommer å plass.

kalenderen

21. - 23. OKTOBER

Miljøkonferansen Euroenviron-
ment

Sted: Ålborg, Danmark

Tlf: 0045 9935 5555

23. OKT - 21. NOV

COP 8

Klimaforhandlinger

Sted: India

Air: FNs klimakonvensjon

31. OKTOBER - 1. NOVEMBER

Emballasjedagene 2002

Sted: Lillestrøm

Arr: Den norske emballasje-
forening

28. NOVEMBER - 1. DESEMBER

Globaliseringskonferansen 2002

Sted: Folkets Hus, Oslo

www.attac.no/konferanse

redaksjon

REDAKTØR: Jorunn Gran
Tlf. 22 40 24 25

REDAKSJON: J
ens Petter Toldnæstlf. 22 40 24 23
Tone Mikalsen Tlf. 22 40 24 24

ADRESSE: Pb 342 Sentrum, 0101 Oslo
Tlf. 22 40 24 00 | faks 22 40 24 10
Mail: redaksjonen@naturvern.no

ABONNEMENT: 280 pr. år | privat 600 pr. år
| bedrifter/ ANNONSER: HS Partner,
tlf. 62 94 64 00, faks 62 94 64 05

UTGIVER: Norges Naturvernforbund
www.naturvern.no
TRYKK: Gan Grafisk as
NESTE UTGAVE: 1. november

Forbilledlige fjellvandrere

Sommeren 2002 vil bli husket som den store fjell-
sommeren. Den Norske Turistforening har hatt
rekordbesøk på hyttene, og melder at fjellvand-
rerne har vært varsomme med naturen.

tSå langt er 102 000 overnat-
tinger blitt registrert på de be-
tjente hyttene, og da er også vin-
tersesongen medregnet. Dette er
en økning på 8,1 prosent sam-
menlignet med fjoråret. Bare en
gang tidligere har hyttene hatt
flere overnattinger, nemlig i
1993.

Fjellenes år skal "fremme be-
varing og en bærekraftig utvik-
ling av verdens fjellområder, på
en måte som sikrer en sunn til-
stand av fjellet". Jan Olav Nybo,
som er fagkonsulent i natur-
forvaltning i Turistforeningen
mener at fjellet har tålt den store
trafikken i sommer.

— Vårt system av stier og
ruter leder folk utenom sårbare
områder, og har i tillegg en sterkt
kanaliserende effekt på trafikken.
Våre undersøkelser viser at minst
90 prosent av fotvandlerne føl-
ger sti når de er på tur i fjellet.
Vi har også gått inn med kon-
krete tiltak der trafikken er
størst, som for eksempel opp til
Besseggen og Gaustatoppen. Der
er deler av stien "gjerdet inn" for
å redusere bredden av tråkket. ,
sier Nybo.

Turistforeningen har ikke in-
formert fjellvandlerne spesielt
om økoturisme, til tross for at

Den Norske Turistforening mener fjellet har tålt rekordbesøket i sommer, blant annet
fordi folk har holdt seg unna sårbare områder. (Foto: Tone Mikalsen)

2002 faktisk er både Fjellenes år
og økoturismens år.

— Men vi har oppfordret
folk i fjellet til å få noe mer ut av
turen ved å ta med seg og fylle
ut et skjema med spørsmål om
blant annet rød snø (alger på
sommersnø), død lav og fore-
komst av fjellrev og villrein. På
den måten kan turopplevelsen
få litt ekstra innhold, sier Nybo.

— Hva med å kompostere på
hyttene?

— Det har vi prøvd ut på en-
kelte hytter, og det fungerer bra

om hytta ikke ligger altfor høyt
over havet. Resultatene fra dette
pilotprosjektet vil vi ta med oss
videre, og vi vil konkret prøve å
gjennomføre en miljørevisjon av
flere av de betjente hyttene i
2003. Her er kompostering et
viktig punkt, i tillegg til energi-
bruk, transport og sortering av
avfall, sier Nybo.

TONE MIKALSEN
Natur & Miljø Bulletin

*"Jeg kan godt forstå at de ikke nevner miljøet. Regjeringen
har ingen miljøpolitikk."*

MOGENS LYKKEBOD OM DEN DANSKE STATSMINISTERENS ÅPNINGSTALE I FOLKETINGET.